

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ภาษาที่มนุษย์ใช้ในการสื่อสารนั้นมีมากมายหลายภาษา และมนุษย์มีความจำเป็นต้องใช้ภาษาในการติดต่อสื่อสารกันทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ดังนั้น การแปลความหมายจากภาษาหนึ่งไปยังอีกภาษาหนึ่งจึงถูกนำมาใช้ เพื่อให้เป็นเครื่องมือในการสื่อสารแลกเปลี่ยนความรู้ ข้อมูล และเทคโนโลยีระหว่างบุคคลที่ใช้ภาษาต่างกัน (สัจฉวี สายบัว, 2536) Nida (1975, อ้างใน ปรียา อุรัตน, 2531) กล่าวว่า การแปลประกอบด้วยการเขียนข้อความของภาษาที่สอง (Receptor language) หรือภาษาฉบับแปลให้มีความหมายใกล้เคียงเป็นธรรมชาติมากที่สุดกับข้อความของภาษาต้นฉบับ (Source language) โดยประการแรกให้มีความหมายใกล้เคียงในด้านความหมาย และประการที่สองให้มีความใกล้เคียงในด้านลีลาการเขียน และอรรถา ทวารเลิศวัฒน์ (2530) กล่าวถึงขั้นตอนกระบวนการแปลที่ในดา (Nida, 1964) ได้กล่าวไว้ว่ามี 3 ขั้นตอนดังนี้

1. วิเคราะห์ภาษาที่ใช้ในต้นฉบับและในฉบับแปล

ขั้นตอนการวิเคราะห์ภาษาที่ใช้ในต้นฉบับและในฉบับแปลประกอบด้วย

1.1 วิเคราะห์โครงสร้างทางไวยากรณ์ เพื่อดูว่าประโยคใดมีความสัมพันธ์กันอย่างไรทั้งนี้เพื่อให้ผู้แปลสามารถคงความหมายของต้นฉบับได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 ผู้แปลต้องศึกษาเรื่องความหมายว่า เป็นความหมายที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมประวัติศาสตร์ หรือความนิยมในการใช้ อีกทั้งผู้แปลควรมีความรู้เป็นพิเศษเกี่ยวกับเรื่องที่เกี่ยวข้องเพื่อให้สามารถแปลได้เทียบเคียงกับต้นฉบับ

1.3 ผู้แปลควรใช้ท่วงทำนองของการเขียนที่เหมาะสมไม่ว่าจะเป็นรูปแบบของภาษาพูดหรือภาษาเขียน

2. ศึกษาและวิเคราะห์ต้นฉบับ

ในการศึกษาและวิเคราะห์ต้นฉบับ ผู้แปลควรพิจารณา

2.1 ลักษณะความหมายทางไวยากรณ์ของคำ และกลุ่มคำที่อยู่ใกล้เคียง โดยวิเคราะห์ความหมายของข้อความใด ข้อความหนึ่ง ไม่ว่าจะ เป็นข้อความในประโยคยาว ๆ

หรือข้อความในย่อหน้าสั้น ๆ โดยวิเคราะห์โครงสร้างของประโยค (Syntactic) สิ่งที่ยังอิงถึง (Referential) และระดับของเจตนาอารมณ์ของสิ่งที่อ้างถึง (Emotive) ผู้แปลควรแยก (Decompose) โครงสร้างของประโยค สิ่งที่ยังอิงถึงและระดับของเจตนาอารมณ์ของสิ่งที่อ้างถึงให้อยู่ในรูปแบบที่เป็นพื้นฐานที่สูง โดยรูปแบบนั้นต้องแสดงถึงความสัมพันธ์ของข้อความนั้น ๆ และสอดคล้องกับเนื้อหาด้วย

2.2 บริบทของข้อความ (Discourse context) ผู้แปลควรพิจารณาความหมายของข้อความใดข้อความหนึ่ง โดยพิจารณาข้อความที่แวดล้อมอยู่ไม่ว่าข้อความที่แวดล้อมนั้นจะเป็นประโยคย่อหน้าเป็นตอนเป็นบทหรือหนังสือทั้งเล่ม เนื่องจากข้อความแวดล้อมมีอิทธิพลและมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องเนื่องกัน

2.3 บริบทในการสื่อสาร (Communicative context) การที่จะถ่ายทอดความหมายได้ครบ ผู้แปลต้องพิจารณาสถานการณ์แวดล้อมในการสื่อสารของต้นฉบับ เช่น เวลา สถานที่ ผู้แต่ง จุดมุ่งหมาย กลุ่มเป้าหมาย และผู้แปลต้องวิเคราะห์หิ้งค์ประกอบต่อไปนี้ด้วย คือภูมิหลังของต้นฉบับ เช่น เวลา สถานที่ ผู้แต่ง จุดมุ่งหมาย กลุ่มเป้าหมาย ลักษณะของสารและลักษณะของการได้มาของสาร

2.4 บริบททางวัฒนธรรมของภาษาต้นฉบับ (Cultural context) ผู้แปลควรให้ความสำคัญด้านวัฒนธรรมของภาษาต้นฉบับด้วย เพราะวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มนุษย์แสดงออกทางพฤติกรรมและความคิดในการที่จะสื่อสารกับผู้อื่น

2.5 บริบททางวัฒนธรรมของภาษาฉบับแปล (Cultural context of the receptor language) ผู้แปลต้องคำนึงถึงบริบททางวัฒนธรรมของภาษาฉบับแปล เพราะผู้แปลต้องสื่อความหมายของสารต้นฉบับ ซึ่งอาจมีความแตกต่างกันมากกับความหมายในวัฒนธรรมของฉบับแปล

3. ตัดสินใจเลือกคำแปลที่เทียบเท่าและเหมาะสมกับภาษาในต้นฉบับ โดยใช้กระบวนการ 2 ขั้นตอนดังนี้

3.1 แยกสารออกเป็นหน่วยความหมายพื้นฐานที่แสดงถึงความสัมพันธ์อย่างเด่นชัด

3.2 ชัดเกลารากษาให้เป็นภาษาที่สละสลวยและเหมาะสม

ในการแปล วรรณคดี วรรณคดี (2532) มีความเห็นว่า ผู้เรียนกระบวนการวิชาการแปลส่วนใหญ่มีปัญหาในการแปล เนื่องจากผู้เรียนไม่เข้าใจคำศัพท์ สำนวนโวหารกรรม โครง-

สร้างของประโยค ตลอดจนการเชื่อมโยงความคิดระหว่างประโยค อีกทั้งผู้เรียนยังขาดความรู้รอบตัวหรือภูมิหลังของเรื่องที่จะแปล อย่างไรก็ตามในการแก้ไขปัญหาด้านคำศัพท์ของผู้เรียน ผู้สอนการแปลควรสอนให้ผู้เรียนรู้จักใช้พจนานุกรมที่ดีซึ่งให้ความหมายของคำศัพท์แต่ละคำศัพท์ครบถ้วน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเลือกความหมายที่ถูกต้องจากพจนานุกรม นอกจากนี้ในการแปลจากต้นฉบับภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษ ผู้แปลต้องตีความประโยคในต้นฉบับให้เข้าใจอย่างดีเสียก่อนเพราะในภาษาไทยไม่มีเครื่องหมายวรรคตอนที่แสดงการแบ่งประโยคที่ชัดเจนเหมือนในภาษาอังกฤษรวมทั้งผู้แปลต้องคำนึงถึงความแตกต่างของโครงสร้างทางไวยากรณ์ของภาษาทั้งสองด้วย ทั้งนี้เพื่อให้ได้ฉบับแปลภาษาอังกฤษที่ได้ใจความ ความหมายครบถ้วนถูกต้องตามไวยากรณ์ ตลอดจนคำนึงถึงความสละสลวยของสำนวนแปลที่เป็นภาษาอังกฤษทางด้าน พชนีย์ สรรค์บุรานุรักษ์ และพัชรี โภคาสัมฤทธิ์ (2535) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการแปลอังกฤษเป็นไทยและการแปลไทยเป็นอังกฤษ ของนักศึกษาวิชาเอกภาษาอังกฤษ พบว่าการที่ภาษาไทยไม่มีการแบ่งประโยคที่ชัดเจน แต่ประโยคภาษาอังกฤษมีหน่วยของภาษาที่ชัดเจน มีองค์ประกอบตายตัว ทำให้นักศึกษาเขียนผิดไวยากรณ์ อีกทั้งนักศึกษามีความรู้ภาษาไทยมากกว่าภาษาอังกฤษ ทำให้ลักษณะของภาษาไทยเข้าไปมีอิทธิพลต่อการแปลในด้านการใช้คำศัพท์ สำนวน การจัดรูปประโยค และการเสนอความหมาย โดยนักศึกษาจะแปลตรงตัวไปจากประโยคภาษาไทย ไม่นำมาเรียบเรียงเป็นประโยคภาษาอังกฤษ ตลอดจนไม่มีการขีดเส้นภาษาฉบับแปลให้มีสำนวนสละสลวย ส่วนเฉลิมศรี จันทสิงห์ (2528) มีความเห็นว่าปัญหาของการแปลที่สำคัญอยู่ที่การเลือกใช้คำศัพท์ที่มีความหมายเหมาะสมกับบริบทและมีความหมายตรงกับต้นฉบับ นอกจากนี้ พชนีย์ สรรค์บุรานุรักษ์ (2529) มีความเห็นว่า การใช้คำผิดความหมาย การใช้คำที่มีความหมายไม่ตรงกัน การใช้คำกำกวม ตลอดจนการใช้ภาษาที่ไม่ตรงกับสถานการณ์ จัดว่าเป็นอุปสรรคของการสื่อความหมาย ทำให้การสื่อสารล้มเหลวได้ ดังนั้น ผู้เรียนจึงต้องเลือกใช้คำให้ถูกต้องตามบริบท สถานการณ์ เวลา สถานที่และสิ่งแวดล้อม เพื่อให้สามารถถ่ายทอดความหมายของข้อความที่แปลได้ตรงตามต้นฉบับ

Channell, (1981) ได้ให้แนวคิดของทฤษฎีขอบข่ายความหมายของคำ (Semantic Field Theory) ที่เน้นว่าคำในภาษาหนึ่ง ๆ จะถูกจัดออกเป็นกลุ่มของคำต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์กัน และคำแต่ละคำที่สัมพันธ์กันนั้นจะมีองค์ประกอบของความหมายที่แตกต่างกันอยู่ ซึ่งการวิเคราะห์องค์ประกอบของความหมาย (Componential analysis) จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถแยกแยะความแตกต่างของคำศัพท์แต่ละคำที่ผู้เรียนได้เรียนรู้มา นอกจากนี้

Barnwell (1980) ได้กล่าวไว้ว่า ในการหาความหมายที่เจาะจงของกลุ่มคำศัพท์ที่อยู่ในขอบข่ายความหมายเดียวกัน ต้องมีการเปรียบเทียบองค์ประกอบของความหมายของกลุ่มคำเหล่านั้นลงในตาราง เพื่อให้เห็นถึงองค์ประกอบของความหมาย 3 ประเภท คือ

1. องค์ประกอบของความหมายแบบร่วมหรือองค์ประกอบของความหมายแบบพื้นฐาน (Shared or generic components) ซึ่งคำทุก ๆ คำในกลุ่มคำศัพท์ที่มีความหมายพ้องกันจะมีองค์ประกอบของความหมายแบบร่วมนี้เหมือนกัน

2. องค์ประกอบของความหมายแบบเฉพาะ (Contrastive or diagnostic or specifying components) เป็นองค์ประกอบของความหมายที่ทำให้คำแต่ละคำในกลุ่มคำศัพท์ที่มีความหมายพ้องกันมีความแตกต่างออกไปจากคำอื่น ๆ

3. องค์ประกอบของความหมายแบบเสริม (Supplementary or incidental components) ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ชนิด คือ

3.1 ความหมายแบบเสริมซึ่งแสดงทัศนคติ หรือท่วงทำนองของการเขียน

3.2 ความหมายแบบเสริมซึ่งแสดงลักษณะของการใช้ของคำนั้น ๆ ในบริบท

ดังนั้น องค์ประกอบของความหมายที่ได้รับการวิเคราะห์ลงในตารางจะช่วยให้ผู้เรียนรู้ถึงความหมายที่แท้จริงของคำศัพท์นั้น ๆ และสามารถเลือกใช้ได้อย่างถูกต้องและตรงกับความหมายของบริบท นอกจากนี้ตารางของคำศัพท์ที่สามารถปรากฏร่วมกันได้กับคำอื่น ๆ สามารถช่วยให้ผู้เรียนทราบว่าคำศัพท์นั้น ๆ สามารถใช้ร่วมกับคำใดได้บ้าง ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนทำการแปลและเลือกคำศัพท์ต่าง ๆ ออกมาใช้ได้อย่างเป็นธรรมชาติ และไม่คลุมเครือ

วรชาติ ภูทอง (2537) ได้ใช้การวิเคราะห์ขอบข่ายความหมายของคำศัพท์ในการศึกษาผลการสอนแบบสัมพันธ์ขอบข่ายของความหมายที่มีต่อการจำคำศัพท์ ผลสัมฤทธิ์และความคงทนในการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ผลปรากฏว่าการสอนแบบสัมพันธ์ขอบข่ายความหมาย ทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ในการเรียนรู้คำศัพท์และความคงทนของการเรียนรู้คำศัพท์สูงกว่านักเรียนที่สอนโดยใช้คู่มือครู นอกจากนี้ ชิมมี อุปรา (2541) ได้ใช้การวิเคราะห์ขอบข่ายความหมายของคำศัพท์ วิเคราะห์คำศัพท์ในหนังสือแบบเรียนภาษาอังกฤษระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดผลสัมฤทธิ์ในการเรียนรู้และช่วยให้ผู้สอนสามารถเตรียมการสอนหรือออกแบบบทเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ในต่างประเทศ Johnson, Dale D. และคนอื่น ๆ (1982) ได้ใช้การวิเคราะห์ขอบข่ายความหมายของคำศัพท์ ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาคำศัพท์ของนักเรียนในระดับ 4-6

ในสหรัฐอเมริกาและไต้หวัน โดยเปรียบเทียบกับการใช้แผนผังความหมายของคำศัพท์และการวิเคราะห์เนื้อหาผลปรากฏว่า การวิเคราะห์ขอบข่ายความหมายของคำศัพท์และการใช้แผนผังความหมายของคำศัพท์ได้ผลดีกว่าการวิเคราะห์เนื้อหา และ Tom-Brownoski, (1982) ได้ใช้การวิเคราะห์ขอบข่ายความหมายของคำศัพท์ในการสอนคำศัพท์ให้กับนักเรียนระดับ 4,5,6 โดยเปรียบเทียบกับการสอนซึ่งใช้แผนผังความหมายของศัพท์และการสอนตามบริบท ผลปรากฏว่านักเรียนที่ได้รับการสอนคำศัพท์แบบการวิเคราะห์ขอบข่ายความหมายมีคะแนนสูงที่สุด

ผู้วิจัยทำการสอนวิชาการแปลไทย-อังกฤษ ในระดับวิทยาลัย แต่เนื่องจากผู้เรียนยังไม่เคยใช้วิธีการวิเคราะห์ความหมายของคำศัพท์มาก่อน ดังนั้น เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ถึงความหมายด้านต่าง ๆ ของคำศัพท์และความแตกต่างของความหมายของกลุ่มคำศัพท์ที่อยู่ในขอบข่ายความหมายเดียวกัน อีกทั้งยังทราบว่าคุณศัพท์นั้น ๆ สามารถใช้ร่วมกับคำอื่นใดได้บ้าง ซึ่งความรู้ต่าง ๆ เหล่านี้จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถเลือกความหมายที่ถูกต้องของคำศัพท์ และสามารถถ่ายทอดความหมายของคำในประโยคได้ตรงตามความหมายของต้นฉบับ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาผลของการใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบของความหมายของคำศัพท์ในการสอนวิชาการแปลไทย-อังกฤษ โดยจะศึกษาความสามารถในการแปลไทย-อังกฤษของพระนิสิตชั้นปีที่ 4 วิชาเอกภาษาอังกฤษที่เรียนกระบวนวิชา 302 416 การแปล

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาความสามารถในการแปลไทย-อังกฤษ ของผู้เรียน ก่อนและหลังเรียนวิธีแปล โดยใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบความหมายของคำศัพท์

ขอบเขตของการศึกษา

1. ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้ คือ พระนิสิตชั้นปีที่ 4 วิชาเอกภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ ที่เรียนกระบวนวิชา 302 416 การแปล 2 ปีการศึกษา 2543 จำนวน 31 รูป

2. ตัวแปรที่จะศึกษา

2.1 ตัวแปรต้น ได้แก่ การวิเคราะห์องค์ประกอบความหมายของคำศัพท์

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ความสามารถในการแปลประโยคภาษาไทยให้เป็นประโยคภาษาอังกฤษ โดยเป็นการแปลแบบตรงตัว

3. เนื้อหาที่ใช้ในการทดลอง

ผู้วิจัยได้คัดเลือกเนื้อหาและคำศัพท์จากหนังสือ Words You Need ของ Pudzka และคนอื่น ๆ (ค.ศ.1981)

4. ระยะเวลาที่ใช้ในการทดลอง

ผู้วิจัยใช้เวลาทำการศึกษาดทดลองทั้งสิ้นเป็นเวลา 10 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 คาบ คาบละ 50 นาที โดยดำเนินการในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2543

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัยครั้งนี้ มีดังต่อไปนี้

1. เพื่อเป็นแนวทางสำหรับครูผู้สอนวิชาการแปล
2. เพื่อเป็นแนวทางในการวิจัยเกี่ยวกับตัวแปรอื่นที่เกี่ยวข้องกับการแปล

สมมติฐานของการวิจัย

หลังจากที่พระนิสิตได้เรียนการแปลไทย-อังกฤษที่ใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบของความหมายของคำศัพท์แล้ว พระนิสิตจะมีความสามารถในการแปลไทย-อังกฤษเพิ่มขึ้น

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การวิเคราะห์องค์ประกอบความหมายของคำศัพท์ หมายถึง การใช้ตารางการวิเคราะห์องค์ประกอบของความหมายของศัพท์ที่อยู่ในขอบข่ายความหมายเดียวกัน โดยตารางดังกล่าวจะให้การเปรียบเทียบองค์ประกอบความหมายของคำศัพท์ เพื่อให้ผู้เรียนทราบถึงความเหมือนและความแตกต่างของคำศัพท์แต่ละคำ ทำให้ผู้เรียนเลือกใช้คำศัพท์ที่มีความหมายถูกต้องได้ รวมถึงการใช้ตารางคำศัพท์ที่สามารถใช้ร่วมกับคำอื่น ๆ ได้ ซึ่งตาราง

ดังกล่าวจะให้คำที่สามารถใช้ร่วมกับคำศัพท์ที่ศึกษาได้ ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนทราบบริบทที่ถูกต้องสำหรับคำศัพท์นั้น ๆ

2. ความสามารถในการแปล ไทย-อังกฤษ หมายถึง ความสามารถในการแปลประโยคภาษาไทยให้เป็นประโยคภาษาอังกฤษโดยเป็นการแปลแบบตรงตัว ซึ่งเป็นความสามารถใช้คำศัพท์ที่มีความหมายถูกต้องและตรงกับบริบท มีรูปแบบของการเน้นน้ำหนักในฉบับแปลเท่ากับต้นฉบับ ไม่มีการต่อเติมหรือตัดทอนใด ๆ อีกทั้งต้องมีการใช้ภาษาที่ดีคือ เป็นสำนวนแปลที่ใช้ภาษาไทยในระดับเดียวกับต้นฉบับ มีสำนวนสละสลวย และเขียนตัวสะกดได้ถูกต้องครบถ้วน โดยวัดได้จากคะแนนที่ได้จากการทำแบบทดสอบวัดความสามารถในการแปล ไทย-อังกฤษ ก่อนและหลังการเรียนที่ใช้วิธีวิเคราะห์ห้องคี่ประกอบของความหมายของคำศัพท์

3. พระนิสิต หมายถึง พระนิสิตชั้นปีที่ 4 วิชาเอกภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ ที่เรียนกระบวนวิชา 302 416 การแปล 2 ปี การศึกษา 2543 จำนวน 31 รูป